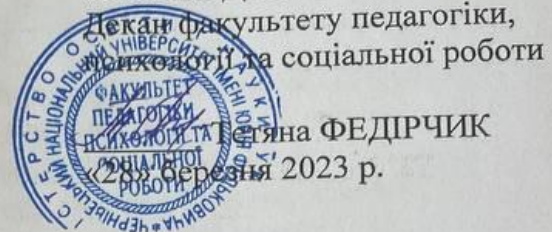


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**



**ПРОГРАМА  
підсумкової атестації  
здобувачів вищої освіти  
освітній рівень – перший (бакалаврський)  
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»  
Спеціальність – 053 «Психологія»  
ОПП «Практична психологія»**

**Форма атестації:  
Комплексний кваліфікаційний екзамен**

**Чернівці – 2023**

Програма підсумкової атестації складена відповідно до освітньо-професійної програми «Практична психологія», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол №6 від 31 травня 2021 р., введено в дію наказом №243 від 29 червня 2021 р.)

Розробники:

Радчук Валентина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент

Гуцуляк Наталія Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент

Фесун Галина Стефанівна – кандидат політичних наук, доцент

Поліщук Оксана Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент

Чуйко Галина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент

Гарант ОПП



Валентина РАДЧУК

Затверджено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол №9 від 1 березня 2023 року

Завідувач кафедри



Валентина РАДЧУК



## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма атестації здобувачів вищої освіти включає в себе основні положення нормативних курсів, визначених стандартом підготовки студентів за першим рівнем вищої освіти (бакалаврський) – 053 «Психологія». Практична психологія. Обсяг програмного матеріалу з кожної дисципліни пропорційний кількості кредитів. Комплексний іспит з психологічних дисциплін перевіряє знання з теоретичних основ «Загальної психології», «Соціальної психології», «Педагогічної психології» та «Психодіагностики».

**Основна мета атестації здобувачів вищої освіти** – виявлення теоретичної та практичної підготовки студентів до виконання обов'язків практичного психолога, опанування майбутніми фахівцями досягнень світової цивілізації в галузі психологічної науки, встановлення рівня сформованості у них дослідницьких умінь та навиків, розвиток умінь застосовувати набуті психологічні знання у процесі практичної роботи.

**Зміст атестації здобувачів вищої освіти** охоплює навчальний матеріал з таких дисциплін: загальна психологія, соціальна психологія, педагогічна психологія, психодіагностика. Навчальний матеріал, який включено до змісту програми, базується на класичних психологічних теоріях видатних вітчизняних і зарубіжних учених, сучасних концепціях. Програма охоплює: основи теорії загальної психології та найважливіші теоретичні та практичні питання соціальної та педагогічної психології; практичні завдання спрямовані на побудову експерименту, аналіз психологічного стану об'єкта, вибору адекватних методів особистості та ситуації методів психодіагностики.

**Студент повинен знати** предмет, задачі й міждисциплінарні зв'язки загальної психології, історію її становлення, основні теоретико-методологічні проблеми, фундаментальні психологічні поняття (індивідуально-психологічні властивості особистості, види психічних процесів), прикладні аспекти соціальної психології (закономірності соціальних взаємозв'язків, соціалізація особистості, теорія групових утворень, конфліктна поведінка). Методи психодіагностики, їх різновиди та призначення, психологічний діагноз та психологічний прогноз. Коло проблем педагогічної психології; їх значення в науковій та практичній парадигмі; методологічний формат педагогічної психології (методологічні принципи) та методи педагогічної психології; сутність моделювання та постановки виховних задач.

**Студент повинен вміти:** аналізувати проблеми згідно запиту на психодіагностичне обстеження; володіти інструментарієм та технологією його використання з метою діагностування психічних явищ; відбирати необхідні методи дослідження та створювати комплекси методів і конкретних методик для

забезпечення об'єктивності й надійності результатів; формувати вибірку досліджуваних у відповідності з вимогами психодіагностики; визначати об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання дослідження; відбирати адекватні статистичні та клінічні методи опрацювання результатів дослідження, вміти проводити їх кількісну і якісну інтерпретацію; методологічно та концептуально обґрунтовувати висновки за емпіричними дослідженнями (поставлений діагноз щодо вирішуваної проблеми, розробки програм профілактики й корекції); оформляти наочне наведення показників результатів дослідження; на основі висновків розробляти поради й рекомендації досліджуваним і значущим оточуючим по організації превентивної роботи й корекції окремих психічних явищ.

## **ЗМІСТ ПРОГРАМИ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

### **Перелік питань з курсу «Загальна психологія»**

**Психологія як наука** **Методологія загальної психології.** Етапи історичного становлення предмету психології. Психічні явища та психічні факти (буденна та наукова психології). Існування розуміючої та пояснювальної психології. Завдання та методи сучасної психології. Метод інтроспекції та самоспостереження: історія та сучасність. Структура сучасної психології; зв'язок з іншими науками. Принципи психології. Об'єктивні критерії психічного. Гіпотеза О.М.Леонтьєва про походження чутливості. Адаптивна роль психіки в еволюції тварин. Стадії та рівні розвитку психіки. Рівні відображення у людини. Гіпотеза про походження свідомості. Психологія свідомості В.Вундта: основні отримані результати, структура індивідуальної свідомості. Культурно-історична концепція Л.С.Виготського. Будова вищих психічних функцій (ВПФ). Механізми організації рухів за М.О.Бернштейном. Принцип сенсорних корекцій, принцип активності. Схема рефлекторного кільця. Процес формування рухових навичок. Несвідомі спонуки свідомих дій (концепція З.Фрейда). Неусвідомлені механізми свідомих дій. Явища установки в концепції Д.М.Узнадзе. Значення несвідомого в житті людини. Поведінка як предмет психології. Вимоги об'єктивного методу у психології. Програма біхевіоризму: теоретичні засади та експериментальне дослідження. Психологічна теорія діяльності О.М.Леонтьєва. Психологічна теорія Г.С.Костюка. Вчинковий підхід (С.Л.Рубінштейн та В.А.Роменець). Принцип психофізичного паралелізму. Обмеження пояснення психічного з боку фізіології. Період відкритої кризи у психології. Власні одиниці аналізу психіки та закономірності психологічної науки.

### **Пізнавальна сфера особистості:**

**Відчуття.** Поняття про відчуття. Проблема дискретності-неперервності. Психофізика відчуттів. Поняття про стимул: проксимальні та дистальні стимули. Основні психофізичні залежності. Класифікації типів відчуттів. Поняття про сенсорні пороги. Види порогів: абсолютні та різницеві. Характеристика понять «аналізатор», «чутливість». Характеристика понять «адаптація аналізаторів», «синестезії», «соместезії».

**Сприймання.** Поняття про сприймання. Природа чуттєвого образу. Класифікація властивостей фізичних об'єктів. Основні властивості сприймання. Відмінність сприймання від відчуттів. Побудова предметного змісту образу. Константність сприймання (у широкому та вузькому розумінні). Перцептивні гіпотези та перцептивні рівняння. Перцептивні конфлікти, їх типи. Сприймання форми. Сприймання величини. Ілюзії сприймання. Психофізика кольору. Закони змішання кольорів. Психологія кольору: колірний тон, насиченість, світлота.

Колір поверхні та колір випромінення. Після образи. Теорії колірною зору: Юнга-Гельмгольца, Геринга. Зсув Пуркіньє. Сферична модель Є.Соколова та Ч.Ізмайлова. Сприймання віддаленості. „Втрачений” третій вимір. Теорія „зорових” ознак віддаленості. Класифікація ознак. Роль акомодатції та конвергенції у сприйманні віддаленості. Гіпотеза Дж.Берклі. Стереоскопічне сприймання. Зони стереопсису. Сприймання реального руху. Паралакс руху. Ілюзії руху. Стробоскопічний рух. Проблема навчання у сприйманні: нативізм та емпіризм. Випадки повернення зору сліпонародженим. Оптичні викривлення сітківкового зображення. Явище „шкіряного зору”.

**Мислення.** Предмет психології мислення та інші пізнавальні процеси. Визначення мислення. Особливості мислення як самостійного психічного процесу. Задача як об’єкт мислення. Доекспериментальні методи. „Клінічний” метод Ж.Піаже. Метод «міркування вголос». Методи об’єктивування невербалізованих дослідницьких актів. Критерії виділення творчого мислення. Класичні експерименти по вивченню процесів розв’язання творчих задач. Схеми Уоллеса, Дункера, Зельца, Рубінштейна. Мислення та самосвідомість. Уявлення про суб’єкта мислительної діяльності. Мотивація мислительної діяльності. Емоційна регуляція мислення. Інформаційна та психологічна теорії мислення. Допонятійний та понятійний рівні мислення. Вивчення мислення під час його формування. Ієрархізованість понятійної думки. Чутливість до протиріч та переносного значення як прояв повноти розуміння. Психологічна структура розв’язання задач. Процеси, операції мислення. Класифікації видів мислення із виділенням основ класифікації. Характеристика творчого мислення. Прийоми його організації. Розвиток мислення в онтогенезі. Модальність мислення.

**Увага.** Загальні уявлення про увагу. Визначення уваги, її функції. Особливості уваги порівняно з іншими психічними процесами. Види уваги. Особливості, умови виникнення і підтримки довільної уваги. Умови виникнення післядовільної уваги, її роль у житті. Основні критерії уваги та їх характеристика. Основні властивості уваги та методи їх дослідження. Селективні моделі уваги. Принципи організації уваги. Психологічні теорії уваги та її регуляції діяльністю. Увага та діяльність. Генезис уваги. Шляхи розвитку уваги.

**Пам’ять.** Поняття про пам’ять. Види і типи пам’яті. Основні процеси пам’яті. Загальна характеристика систем пам’яті (блоки пам’яті). Методи експериментального дослідження пам’яті. Залежність запам’ятовування від місця в структурі діяльності. Криві забування Г. Еббінгауза. Явище ремінісценції (феномен Белларда). Патологія пам’яті: «амнезії». Соціальна та культурна природа пам’яті. Розвиток вищих форм запам’ятовування. Поняття про мнемотехніки та літотехніки. Позиційні ефекти – «ефекти краю» та їх пояснення. «Ефект Зейгарнік».

**Уява.** Визначення уяви (фантазія, мрія, сновидіння), її види. Методологічна оцінка когнітивних функцій уяви. Зв'язок образів уяви з чуттєвим образом і мислительним образом. Уява у пізнанні соціальної реальності (уява і міфологічна свідомість, уява і час). Етапи розвитку уяви у дітей (за О.М.Дьяченко).

**Мовлення.** Поняття про мовленнєву діяльність. Фактори, що впливають на форму мовленнєвої дії за О.О.Леонтьєвим. Походження внутрішнього мовлення (дискусія Виготського-Піаже). Схожість та відмінність процесів мислення та мовлення (їхні генетичні корені за Л.С.Виготським).

**Психологія емоцій.** Визначення емоцій. Функції емоцій. Класифікації емоційних станів. Динаміка (перебіг) емоцій (за Б.Спінозою, Р.Декартом, В.Вундтом). Вираз емоцій за Ч.Дарвіном. Зв'язок емоцій з органічними процесами (теорія Джемса-Ланге, Кеннона-Барда). Когнітивні теорії емоцій (теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера; С.Шехтера). Вітчизняні теорії (П.К.Анохіна; інформаційна теорія емоцій В.П.Симонова). Теорія диференціальних емоцій С.Томкінса (її модифікація К.Е.Ізардом). Дослідження мімічних, пантомімічних і мовленнєвих проявів емоцій. Фізіологічні індикатори емоцій. Прийоми виміру сили (інтенсивності) емоцій. Питання надійності окремих індикаторів емоцій. Вимірювальний підхід у дослідженні емоцій. Характеристика емоційних дій. Мовлення як форма вираження емоцій. Репрезентація емоцій у свідомості. Організовуючий вплив емоцій на формування ставлень до дійсності. Тонізуючий вплив емоційного збудження на якість виконання діяльності. Вибірковий вплив емоцій на сприймання. Емоції та пам'ять. Емоційний вплив на уяву та мислення. Емоційність і мислительна сфера людини. Клініка гострого горя. Патологічний афект. Дослідження афективних слідів. Емоції у психопатії. Два аспекти дослідження тривоги. Фізіологічний та психологічний аспекти дослідження стресу. Гнів та агресія. Індивідуальні особливості емоційної сфери.

**Мотиваційно-вольова сфера особистості.** Охарактеризуйте поняття про потреби у психології. Основні форми біологічної мотивації. Інстинктивна поведінка. Соціальна обумовленість людської мотивації. Детермінанти розвитку соціальної мотивації. Основні мотиваційні фактори. Поняття стимулу у психології. Етапи формування і функції потреб. Класифікація потреб. Поняття мотиву у психології. Класифікація мотивів (за А.Маслоу, О.М.Леонтьєвим, З.Фрейдом). Смыслоутворююча функція мотивів. Класифікація цілей (за Б.С.Братусем). Зарубіжні теорії мотивації (теорія гомеостазису З.Фрейда, теорія інстинктів У.МакДауголла, структура мотивів за Г.А.Мюрреєм, когнітивно-динамічна теорія Ж.Нюттена, теорія поля К.Левіна). Закон Йеркса-Додсона. Вітчизняна психологічна традиція аналізу мотивів (О.М.Леонтьєв, Д.М.Узнадзе,



В.К.Вілюнас). Потреба у нових враженнях, потреба у дослідженні. Мотивація і цілеутворення. Мотивація досягнення. Крива науочіння і крива виконання. Сенсорна депривація і сенсорна ізоляція. Пошуки соціального контакту. Афективне значення людського обличчя. Конфлікт соціальний і конфлікт пізнавальний. Механізми розвитку мотивації людини. Мотиваційне фіксування і мотиваційне додавання. Афіліація і влада як соціальні мотиви. Взаємодія афіліації і мотиву досягнення. Просоціальні мотиви: мотив альтруїзму. Рівень домагань. Антисоціальні мотиви (мотив агресивності). Дослідження від'ємної мотивації (валентність, покарання, тривожність, конфлікти). Мотивація уникнення невдачі. Градієнти наближення та уникнення. Дослідження фрустрації (Доллард, Берковіц, Френч). Феномен навченої безпомічності. Детермінуюча тенденція Н.Аха. Визначення вольової поведінки. Структура складного вольового акту. Патологія вольової сфери. Експериментальні дослідження волі у зарубіжній та вітчизняній психології. Дослідження вікових особливостей вольової регуляції. Дослідження волі у спортивній діяльності. Методи дослідження вольових зусиль та якостей особистості. Довільні процеси і проблема волі (за Бакановим Є.М.). Навмисна зміна смислу дій як механізм вольової регуляції (за А.Карстен). Довільна форма мотивації як основа вольової регуляції (за Іванніковим В.А.).

**Рівні психічного розвитку людини. Поняття про особистість у психології.** Проблема людини у системі сучасного наукового знання. Аспекти людини у психологічному дослідженні. Визначте поняття «індивід», «суб'єкт», «особистість», «індивідуальність» і «універсум» (за В.Слободчиковим та Є.Ісаєвим). Концепція О.Ф.Лазурського про рівні психічного розвитку людини. Визначення «особистості» у психології та інших науках. Історія досліджень структури особистості. Схарактеризуйте «риси особистості» як предмет психологічних досліджень. Вітчизняні дослідження структури особистості (В.М.Мясіщев, В.С.Мерлін, К.К.Платонов, Л.І.Божовіч). Зарубіжні дослідження структури особистості. Номотетичний та ідеографічний підходи у психології особистості. Лексикографічний та клінічний підходи у психології особистості. Диспозиційний підхід Г.Оллпорта. Факторні теорії особистості: модель Р.Кеттелла, теорія Г.Ю.Айзенка, п'ятифакторна модель структури особистості. Структура вітчизняних концепцій особистості. Концепція особистості А.Г.Ковальова. Концепція особистості О.М.Леонтьєва. Концепція особистості С.Л.Рубінштейна. Спостереження та експеримент у дослідженнях особистості (переваги та слабкі боки кожного). Метод анамнезу та кореляційний метод у дослідженні особистості. Стандартизована оцінка особистості (тести, інтерв'ю, самозвіт) у дослідженні особистості. Психогенетичні методи у дослідженні особистості. Проективні методик в оцінці особистості. Основні рушійні сили розвитку особистості у класичному психоаналізі, біхевіоризмі, гуманістичній

психології, когнітивній психології та у соціально-когнітивному напрямку. Критерії сформованої особистості. Процес становлення особистості («перше», «друге» народження особистості, за О.М.Леонтьєвим). Механізми соціалізації людини (стихийні, організовані). Інститути соціалізації. Основні дослідження процесу соціалізації. Визначення поняттю «самосвідомість» та механізми самосвідомості. Етапи розвитку самосвідомості людини. Структура самосвідомості, складові самосвідомості. Функції самосвідомості у житті людини та суспільства.

**Індивідуально-психологічні властивості людини. Індивід та індивідуальність.** Психологічне визначення поняттю «індивід». Основні характеристики індивіду. Здібності та темперамент як індивідні властивості. Поняття «індивідуальність», «індивідуум», «універсум». Типології індивідуально-особистісних властивостей людини. Поняття «темпераменту» у психології. Сфери прояву темпераменту. Історія досліджень темпераменту у філософії, медицині, фізіології. Основні моделі темпераменту: гуморальні теорії, конституційні теорії, феноменологічні теорії, нервові теорії. Сучасні напрямки дослідження темпераменту людини у психофізіології. Нью-Йоркське лонгітюдне дослідження (Томас, Чесс). Луїзвільський лонгітюд. Трикомпонентна теорія Пломаина. Психологічна теорія В.С.Мерліна. Загальне уявлення та визначення «характеру» у психології та психіатрії. Ступені вияву характеру людини. Психопатії та акцентуації характеру. Біологічні передумови і процес прижиттєвого формування характеру людини. Проблема «нормального» характеру у психології. Співвідношення понять «характер» і «особистість». Поняття «здібності» у психології. Співвідношення здібностей і задатків людини. Зв'язок мотивації з процесом розвитку здібностей. Походження здібностей: спадкові, набуті. Класифікації здібностей, критерії поділу на типи здібностей. Склад і структура здібностей, за С.Л.Рубінштейном. Методики дослідження спеціальних здібностей. Визначення інтелекту у психології. Психологічна теорія інтелекту Ж. Піаже. Індивідуальні особливості розвитку інтелекту людини. Психогенетичні дослідження інтелекту (організація досліджень та основні отримані результати). Механізми формування і розвитку здібностей людини. Поняття «сензитивного періоду» розвитку здібностей. Поняття «індивідуальний стиль» інтелектуальної діяльності. «Ефект Флінна» (або інтелектуальна акселерація). Процес когнітивного розвитку людини. Когнітивні стилі за М.О.Холодною.

### ***Перелік питань з курсу «Соціальна психологія»***

**Місце соціальної психології в системі наукового знання.** Предмет соціальної психології. Зв'язок соціальної психології з іншими науками.

Соціальна психологія та її зв'язок з іншими науками. Проблеми і задачі соціальної психології.

**Становлення і розвиток соціальної психології як науки.** Передумови виникнення соціально-психологічних знань. Виділення соціальної психології в самостійну науку. Полеміка про предмет соціальної психології. Розвиток соціальної психології на Україні.

**Сучасна західна соціальна психологія.** Основні теоретичні напрямки сучасної західної соціальної психології. Специфіка соціально-психологічного підходу до розуміння особистості. Психоаналітичні підходи. Біхевіористський підхід. Когнітивні теорії. Символічний інтеракціонізм.

**Методологічні проблеми соціально-психологічних досліджень.** Поняття методології наукового дослідження. Принципи соціальної психології. Основні вимоги до наукового дослідження в соціальній психології.

**Основні методи дослідження соціальної психології.** Основні методи соціально-психологічних досліджень: спостереження, різні види опитувань, тести, експеримент, соціометрія, моделювання. Соціально-психологічне опитування. Репрезентативність вибірки. Специфіка експерименту в соціальній психології. Етика експериментального дослідження

**Специфіка соціально-психологічного підходу до спілкування.**

Структура спілкування. Специфіка соціально-психологічного підходу до спілкування. Розвиток спілкування в онтогенезі. Функції спілкування та його структура. Спілкування як взаємодія. Компоненти процесу взаємодії. Види взаємодії.

**Комунікативний та перцептивний аспект спілкування.** Спілкування як комунікація. Засоби комунікації. Модель комунікативного процесу за Лассуелом. Спілкування як перцепція та взаєморозуміння. Роль соціальної перцепції у процесі взаєморозуміння. Основні напрямки дослідження соціальної перцепції.

**Психологічні засоби впливу у процесі спілкування .** Способи і механізми впливу. Реакція зараження. Паніка. Навіювання. Переконання. Наслідування. Теорії та закони наслідування. Мода та чутки як соціально-психологічні феномени.

**Поняття про групи в соціальній психології. Характеристики великих груп.** Види груп в соціальній психології. Реальні і умовні групи. Великі групи: тимчасові, неорганізовані (натовп, аудиторія, публіка); стійкі групи (класи, соціальні стани, нації); професійні групи – демографічні групи. Основні характеристики великих соціальних груп. Ціннісний погляд на проблему людських об'єднань.

**Проблема малої групи в соціальній психології.** Поняття і види малих груп. Класифікація малих груп: первинні і вторинні, формальні і неформальні, відкриті і закриті, групи членства і референтні групи. Структура малої групи. Соціологічний та соціально-психологічний підходи до вивчення малих груп (Е.Мейо, Дж.Морено, К.Левін).

**Динамічні процеси в малій групі.** Механізми і розвиток малої групи. Механізми утворення малих груп. Поняття групових норм. Девіантна поведінка. Механізми формування групової згуртованості. Групова поляризація. Феномен групового тиску. Конформізм. Класичні експерименти М.Шеріфа, С.Аша, С.Милграма.

**Сутність соціально-психологічного впливу.** Соціальна фасилітація. Феномен деіндивідуалізації. Сила впливу ситуації та опір груповому тиску. Основні засоби соціально-психологічного впливу.

**Лідерство і керівництво.** Типи лідерів. Теорії лідерства. Стили лідерства і керівництва. Лідерство і групова динаміка. Методи вивчення лідерства. Стель керівництва і проблеми ефективності групової діяльності і згуртованості групи. Харизматична особистість. Авторитет.

**Прийняття групового рішення.** Основні чинники формування групової думки і прийняття рішення. Групові конфлікти і механізми прийняття рішення. Методи підвищення ефективності прийняття рішення групою. Соціальна ідентифікація особистості.

**Міжгрупові відносини.** Диференціація і інтеграція в міжгрупових відносинах. Міжгрупові стосунки на рівні соціальної стратифікації. Домінування малої соціальної групи. Інтегративні міжгрупові феномени. Відносини між малими групами та їх вплив на внутрішньогрупові процеси.

**Соціально-психологічна структура особистості.** Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології. Огляд основних зарубіжних соціально-психологічних концепцій особистості. Структура особистості. Основні підходи до вивчення особистості. Я-концепція. Локус контролю.

**Проблема детермінації соціальної поведінки особистості.** Поняття соціальної установки. Структура соціальної установки. Функції соціальної установки в регуляції соціальної поведінки особистості.

**Соціалізація особистості.** Поняття соціалізації та її соціально-психологічний аспект. Огляд теоретичних концепцій соціалізації. Основні етапи соціалізації особистості. Асоціалізація, десоціалізація, ресоціалізація

**Соціальні ролі.** Поняття соціальної ролі і різні підходи до пояснення соціальних ролей. Види соціальних ролей. Основні характеристики соціальних

ролей. Вплив соціальної ролі на розвиток особистості. Засвоєння соціальних ролей. Гендерні ролі. Проблеми ціннісних орієнтацій особистості.

### *Перелік питань з курсу «Педагогічна психологія»*

Охарактеризуйте навчання та виховання як предмет педагогічної психології. Основні завдання педагогічної психології у порівнянні з іншими галузями психології. Основні розділи педагогічної психології. Загальні та спеціальні методи педагогічної психології. Педагогічна психологія як наука, історія її становлення.

Охарактеризуйте поняття «навчання», «учіння», «научіння» та особливості їх практичної реалізації й взаємозв'язок в навчально-виховній діяльності. Види, умови та механізми процесу научіння. Особливості співвідношення між научінням та розвитком особистості дитини. Сучасні концепції научіння. Аналіз учіння як специфічної форми самостійної діяльності учнів.

Біогенна та соціогенна теорії виховання. Цілі, засоби та інститути процесу виховання на сучасному етапі розвитку суспільства.

Процес запам'ятовування та збереження набутої й осмисленої інформації як психологічного компонента засвоєння знань учнями. У чому суть та важливість такого компоненту засвоєння знань, як осмислення, розуміння учнями навчального матеріалу?

Вплив проблемного навчання на формування активного, самостійного і творчого мислення учнів. Педагогічна оцінка як засіб стимулювання і виховання дитини. Особливості використання педагогічної оцінки у роботі із дітьми різного віку.

Розвиток особистості у дитячих групах і колективах. Двоякість впливу дитячої групи і колективу на розвиток особистості дитини.

Система “вчитель-учень”. Вплив особистості вчителя на формування особистості учня. Негативні і позитивні впливи в контексті взаємодії “вчитель-учень”.

Ефективність діяльності вчителя. Основні критерії ефективності педагогічної діяльності. Співвідношення критеріїв педагогічної діяльності із завданнями педагогічної психології – забезпечення навчання, виховання і розвитку?

Зміст, передумови та зв'язок з вихованням процесу самовиховання та самовдосконалення особистості.

Що, на Вашу думку, входить у зміст поняття психологічної готовності вчителя до педагогічної діяльності? Які уміння і навички, на Вашу думку, визначають професійність педагога, продуктивність його діяльності?

Психологічні бар'єри у спілкуванні вчителя та учня і можливі шляхи їх подолання. Специфіка професійно-педагогічного спілкування.

Особливості педагогічної майстерності вчителя як компонента навчально-виховного процесу та індивідуально-особистісної характеристики. Критерії ефективності діяльності вчителя як організатора навчально-виховного процесу та учнівського колективу.

Особливості контрольно-оцінкової діяльності вчителя. Як це позначається на формуванні особистості учня та продуктивності навчально-виховного процесу? Научіння: розкрийте психологічний зміст поняття. Обґрунтуйте роль значущих дорослих (вчителів, батьків) у формуванні максимального рівня научуваності дитини (школяра).

Поняття психологічної готовності дитини до навчання, характеристика її компонентів. Яких якісних змін вони набувають в контексті системного навчання?

Мотиви і їх роль в забезпеченні навчальної діяльності учнів. Як можна дослідити мотивацію учіння школяра?

Під впливом яких умов формується позитивне ставлення учня до учіння? Чому його необхідно формувати?

Вкажіть шляхи і засоби підвищення ефективності діяльності педагогічного колективу. Методи і стиль керівництва педагогічним колективом. Які позитивні і негативні сторони авторитарного, демократичного і ліберального стилів керівництва педагогічним колективом.

### ***Перелік питань з курсу «Психодіагностика»***

Предмет, завдання ПД як галузі знань. Базові галузі її виникнення та галузі розвитку. Зв'язок ПД з різними науками. ПД і психодіагностична практика. Психологічний діагноз. Проблеми і задачі ПД на сучасному етапі розвитку суспільства. Місце психодіагностики в сфері освіти та робота інших психологічних служб.

Виникнення тестування. Історія проєктивних тестів; контент-аналізу. Становлення та розвиток світової та вітчизняної психологічної діагностики. Практична психологічна служба в зарубіжних економічно розвинених країнах. Сучасний стан проблеми. Історія психодіагностики і практичної психологічної служби в Україні.

Нормативні приписи розробникам і користувачам психодіагностичних тестів. Вимоги до користувачів методик психологів і фахівців-суміжників. Тестування і громадянські права. Основні принципи професійної етики. Повідомлення результатів тестування.

Загальна характеристика психодіагностичних методик. Поняття надійності у психодіагностиці. Типи надійності: ретестова надійність, надійність паралельних форм, надійність еквівалентних частин тесту (надійність за

внутрішньою узгодженістю).

Основні поняття про психометричні процедури. Визначення кількості завдань (специфікація тесту). Розробка завдань. Оформлення тесту. Пілотажне дослідження. Аналіз завдань. Підготовка й організація наукового дослідження. Формулювання наукового апарату, визначення завдань, розробка концепції дослідження. Поняття генеральної сукупності та вибірки. Способи вибірки. Процес обстеження: планування й організація; визначення емпірико-аналітичних методів; проведення обстеження й опрацювання емпіричних даних (теоретичне, статистичне, практичне).

Поняття норми у психодіагностиці. Статистичні поняття. Мета статистичного методу. Частотний розподіл. Мода. Медіана. Середня арифметична величина. Середньоквадратичне відхилення. Поняття центральної тенденції і плинності.

Поняття про валідність. Види валідності. Конкурентна валідність. Прогностична валідність. Змістовна валідність. Диференціальна валідність. Ілюзорна валідність. Інкрементна валідність. Консенсусна валідність. Конструктна валідність. Поняття про стандартизацію. Вимоги до проведення психодіагностичного дослідження. Репрезентативність психодіагностичного дослідження. Фактори, що знижують точність вимірів. Соціально-психологічний норматив. Поняття про стандартизацію. Вимоги до проведення психодіагностичного дослідження. Репрезентативність психодіагностичного дослідження. Фактори, що знижують точність вимірів. Соціально-психологічний норматив.

Різновиди надійності (за Гуревичем): коефіцієнт надійності; коефіцієнт стабільності; коефіцієнт константності. Коефіцієнт кореляції  $r$ -Спірмена. Коефіцієнт кореляції  $\tau$ -Кендала. Проблема пов'язаних (однакових рангів). Ранжування розподілу показників тесту. Коефіцієнт кореляції. Поняття про кореляцію. Функціональні зв'язки. Коефіцієнт кореляції  $r$ -Пірсона. Поняття про вимірювання. Вимірювальні шкали: номінативна шкала, рангова шкала, інтервальна шкала. Як визначити в якій шкалі виміряне явище.

Засоби, якими користується сучасна психодіагностика, за своєю якістю розподіляються на дві групи: методики високого рівня формалізації і методики малоформалізовані. Формалізовані методики. Класи формалізованих методик. Зміст і мета психологічного тестування. Опитувальники. Основні проблеми особистісних опитувальників: фальсифікація відповідей, зниження достовірності одержуваних даних у силу впливу чинників, що мають настановну природу, розходження в розумінні питань тих, що обстежуються. Установки на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді. Характеристика установок на згоду, на відповіді,

що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді. Засоби нейтралізації установок на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді.

Поняття про психологічний діагноз. Теоретична схема психологічного діагнозу (за Янушем Рейковським). Співвіднесення медичного та психологічного аналізів. Причини діагностичних помилок. Причини виникнення типових помилок при проведенні психодіагностичних досліджень. Вимоги до психодіагностичної літератури та методичних матеріалів.

Загальна характеристика психодіагностичної ситуації. Характеристика психодіагностичної ситуації за Дружиніним. Класифікація психодіагностичних ситуацій. Ситуація клієнта. Ситуація експертизи. Визначення відповідальності учасників діагностичного процесу за використання отриманих даних. Типи емпіричних психодіагностичних ситуацій : консультація, відбір, примусове обстеження, атестація.

Поняття про психодіагностичні завдання. Структура психодіагностичного завдання. Типологія психодіагностичних завдань. Моделювання психодіагностичних завдань. Етапи моделювання психодіагностичних завдань.

Загальне поняття про психодіагностичний процес. Етапи психодіагностичного процесу. Визначення стану об'єкта психодіагностики на феноменологічному рівні. Висування гіпотез. Перевірка гіпотез. Прогнозування стану обстежуваного і формулювання рекомендацій з надання психологічної допомоги. Спостереження за клієнтом після надання психологічної допомоги з наступним уточненням діагностичного висновку.

Визначення тестів інтелекту. Теорії інтелекту. Загальний і спеціальний інтелект. Чинники інтелекту. Загальні характеристики ефективних інтелектуальних тестів. Вимоги до інструкції для інтелектуальних тестів. Завдання для інтелектуальних тестів. Аналогії, винятки зайвого і продовження послідовностей. Приклади завдань із застосуванням аналогії, винятки зайвого і продовження послідовностей.

Проективні техніки. Поняття проєкції. Проективні методик. Проективна гіпотеза. Розуміння проєкції, її психоаналитическое тлумачення. Істотні ознаки проєктивних методик. Найбільше істотною ознакою проєктивних методик є використання в них невизначених, неоднозначних (слабоструктурированных) стимулів, що випробуваний повинний конструювати, розвивати, доповнювати, інтепретувати. Групи проєктивних методик: конститутивні - структурування, оформлення стимулів, надання їм змісту; конструктивні - створення з оформлених деталей осмисленого цілого; інтерпретативные - тлумачення якогось події, ситуації; катартические - здійснення ігрової діяльності в особі організованих умовах; експресивні - малювання на вільну або задану тему;



импрессивные - перевага одних стимулів (як найбільше бажаних) іншим;  
аддитивные - завершення пропозиції, розповіді, історії

## **КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 053 ПСИХОЛОГІЯ**

Комплексний державний іспит з психологічних дисциплін здійснюється у формі обов'язкової усної та письмової відповіді за допомогою онлайн платформи Moodle.

Письмова відповідь передбачає виконання 25 тестових завдань відповідно до яких пропонується чотири варіанти відповіді. Кожна правильно відповідь оцінюється у 2,5 бали. Максимальна кількість балів, які може отримати студент у ході вирішення тестових завдань становить 50 балів.

Усна відповідь передбачає розв'язування практичної задачі, яка оцінюється у 50 балів.

**41-50 балів** ставиться за повну, чітку відповідь на задачу. Пояснення ходу її вирішення докладне, послідовне, з теоретичним обґрунтуванням. Відповіді на додаткові питання вірні, чіткі.

**31-40 балів** ставиться за правильну, але недостатньо повну чи недостатньо аргументовану відповідь на задачу, що показує знання студентом матеріалу, яке не виходить за межі лекційного курсу.

**21-30 балів** - відповідь вважається задовільною. Пояснення недостатньо повне, непослідовне, з помилками, слабким теоретичним обґрунтуванням. Відповіді на додаткові питання недостатньо чіткі, з помилками в деталях.

**11-20 бали** ставиться за формально правильну, але недостатньо аргументовану, з помилками, без теоретичного обґрунтування, неточну відповідь, яка, однак, в цілому частково розкриває суть питання.

**0-10 балів** ставиться за невірну відповідь на задачу, неточне (невірне) розуміння суті понять при відсутності відповідей на додаткові питання.

Загальна оцінка як результат складання комплексного екзамену загалом становить 100 балів.

**Процедура підготовки до проведення державного іспиту у дистанційному режимі включає:**

- проведення консультацій для здобувачів освіти з використанням засобів відеоконференційного зв'язку;
- проведення пробного засідання ЕК в режимі відеоконференції та тестування письмової компоненти іспиту.

**Процедура проведення письмової компоненти державного іспиту:**

- секретар ЕК розпочинає відеоконференцію, долучає членів ЕК та здобувачів освіти, допущених до державного іспиту;
- секретар ЕК здійснює ідентифікацію здобувачів освіти та інформує їх про правила складання державного іспиту в дистанційному режимі та часові обмеження;
- здобувачі освіти відповідають на тестові завдання;

**Процедура проведення усної компоненти комплексного іспиту:**

Після завершення тестового контролю студенту пропонується розв'язати практичну задачу.

- секретар ЕК розпочинає відеоконференцію, долучає до неї членів ЕК і здобувачів освіти, учасників державного іспиту, та розпочинає відеозапис;
- секретар ЕК інформує студентів про правила складання усної компоненти в дистанційному режимі;
- здобувачі освіти в режимі відеоконференції відповідають на практичні задачі.

**Секретар ЕК фіксує у протоколі результати усної та письмової компоненти.**

Відповідь студента на комплексному іспиті оцінюється на закритому обговоренні Екзаменаційної комісії та по завершенні оголошується.

## КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

| Критерії оцінки  | Оцінка за національною шкалою | Кількість балів за 100-бальною шкалою |
|--|-------------------------------|---------------------------------------|
| <p>робота написана самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, зміст повністю відповідає назві, поставленій меті і завданням;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження;</li> <li>- зроблено глибокий і всебічний аналіз наукових джерел;</li> <li>- введено елементи наукової новизни, сформульовано власні пропозиції і практичні рекомендації;</li> <li>- робота оформлена з дотриманням усіх вимог і написана грамотно;</li> <li>- відсутні помилки при цитуванні та посиланні на роботи інших авторів;</li> <li>- результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях, є відповідні наукові публікації у збірниках наукових статей;</li> <li>- рецензент оцінив роботу на оцінку «відмінно» або «добре»;</li> <li>- під час захисту роботи здобувач чітко і послідовно виклав сутність результату дослідження, виявив здібності володіння культурою наукової презентації, аргументовано захистив свої пропозиції й власну точку зору під час додаткових запитань.</li> </ul> | <b>відмінно</b>               | <b>90-100</b>                         |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- робота написана самостійно, зміст відповідає назві, завдання виконані і мета досягнута;</li> <li>- правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження;</li> <li>- введено елементи наукової новизни, однак не в достатній мірі проаналізовано літературу і джерела з досліджуваної теми, сформульовано власні пропозиції і практичні рекомендації;</li> <li>- авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні узагальнення;</li> <li>- в оформленні роботи є окремі недоліки, в тому числі мовні;</li> <li>- робота є оригінальною, проте наявні</li> </ul>  | <b>добре</b>                  | <b>70-89</b>                          |

|   |                     |              |
|---|---------------------|--------------|
| <p>незначні помилки при цитуванні та посиланні на роботи інших авторів;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях, є відповідні наукові публікації;</li> <li>- рецензент оцінив роботу на оцінку «відмінно» або «добре»;</li> <li>- під час захисту роботи здобувач чітко і послідовно виклав сутність і результати дослідження, аргументовано захистив свої пропозиції й власну точку зору під час додаткових запитань.</li> </ul>  |                     |              |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- робота написана самостійно, зміст розкрито недостатньо, завдання виконані не повністю, що позначилося на досягненні мети;</li> <li>- аналіз наукових джерел не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної теми;</li> <li>- авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні узагальнення;</li> <li>- практичні рекомендації відсутні або не відповідають змісту роботи;</li> <li>- в оформленні роботи є недоліки, присутні порушення цитування та посилання на роботи інших авторів, є мовні помилки;</li> <li>- результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях;</li> <li>- під час захисту роботи здобувач виклав сутність і результати дослідження, проте не зміг аргументовано відповісти на всі поставлені додаткові запитання.</li> </ul> | <b>задовільно</b>   | <b>50-69</b> |
| <p>зміст роботи не розкритий, студент не вміє користуватися науковим апаратом;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- робота оформлена без дотримання вимог, велика кількість мовних помилок;</li> <li>- у роботі наявний академічний плагіат;</li> <li>- результати дослідження не пройшли апробацію;</li> <li>- під час захисту роботи здобувач не зміг послідовно викласти сутність і результати дослідження, аргументовано відповісти на поставлені додаткові запитання.</li> </ul>   | <b>незадовільно</b> | <b>1-49</b>  |